

Голові разової спеціалізованої вченої ради Національного університету «Одеська політехніка» Міністерства освіти і науки України за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
доктору наук з державного управління,
професору
Колісніченко Н.М.

ВІДГУК

офіційного опонента **Кравченко Мілени В'ячеславівни**
на дисертаційну роботу **Пушкаренка Сергія Олеговича**
«Інституційний механізм захисту прав людини
в системі публічного управління»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Тема інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління є надзвичайно актуальною та важливою у сучасних умовах розвитку демократичної держави. В сучасному суспільстві забезпечення прав людини є одним із головних критеріїв ефективності діяльності органів публічного управління, що визначає не лише рівень правової культури, а й стабільність державного управління загалом.

Успішне функціонування інституційного механізму захисту прав людини безпосередньо впливає на соціальну стабільність, довіру громадян до держави, якість управлінських рішень та ефективність реалізації політики у сфері прав людини. Особливої уваги набуває питання адаптації української правозахисної системи до європейських стандартів, що є ключовим аспектом інтеграції України до Європейського Союзу.

Останні роки демонструють суттєві виклики у сфері забезпечення прав людини, зокрема у зв'язку з соціально-економічними трансформаціями, збройним конфліктом, правовими реформами та необхідністю імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство. Це вимагає комплексного перегляду інституційного механізму правозахисної діяльності, удосконалення координації між державними органами, громадянським суспільством та міжнародними структурами.

Отже, дисертаційне дослідження Пушкаренка С.О. є надзвичайно важливим, оскільки його результати спрямовані на розв'язання конкретних наукових і практичних проблем, пов'язаних із підвищенням ефективності механізмів захисту прав людини в Україні. Відсутність єдиного підходу до визначення ролі та функціонування правозахисних інституцій, недостатня координація між органами державної влади та громадськими організаціями, а також потреба в удосконаленні нормативно-правового регулювання зумовлюють необхідність проведення ґрунтовного дослідження в цьому напрямі.

Таким чином, дисертаційна робота Пушкаренка С.О. є надзвичайно актуальною та практично значущою, оскільки її результати спрямовані на вдосконалення правозахисної діяльності державних органів, підвищення ефективності державної політики у сфері прав людини, а також на формування комплексного підходу до захисту прав громадян в умовах трансформаційних процесів в Україні.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірності

Автор чітко пояснює вибір методологічного підходу, що визначив структуру дисертації та використання комплексу загальнотеоретичних і спеціальних методів дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані коректно та повністю узгоджуються з метою дисертації. Сформульовані у роботі завдання свідчать про глибину наукового пошуку автора та його системний підхід до аналізу інституційного механізму захисту прав людини. Детальне ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок, що дисертантом виконано всі поставлені завдання, а висновки є логічним узагальненням отриманих результатів.

У процесі дослідження автором узагальнено наукові підходи до визначення місця й ролі правозахисних інституцій у публічному управлінні, а також обґрунтовано значення нормативно-правових актів у регулюванні цієї сфери.

Особливу увагу у дисертації приділено функціонуванню національних правозахисних інституцій, їх взаємодії з міжнародними організаціями, а також правовому забезпеченню діяльності державних органів у сфері захисту прав людини. У роботі розкрито основні проблеми нормативного регулювання правозахисної діяльності, запропоновано класифікацію інституцій, що діють у цій сфері, та визначено основні прогалини у їхньому функціонуванні.

Головний акцент зроблено на перспективах удосконалення інституційного механізму захисту прав людини в Україні. Дисертант здійснює порівняльний аналіз міжнародного досвіду, розглядає ефективні моделі організації правозахисної діяльності в країнах ЄС, США та

міжнародних організаціях. У роботі висвітлено питання фінансування інституційних механізмів захисту прав людини, обґрунтовано доцільність створення нових механізмів контролю за дотриманням прав і свобод громадян, а також запропоновано рекомендації щодо вдосконалення механізмів правового моніторингу.

Автор запропонував низку нових підходів до вдосконалення правозахисної політики, що можуть бути використані у законотворчій діяльності, у процесі реформування правозахисних інституцій, а також у діяльності органів публічного управління. Запропоновані моделі управління можуть бути використані при формуванні національної стратегії захисту прав людини, а також у контексті адаптації законодавства України до міжнародних стандартів.

Дисертація містить глибокий аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів. Список використаних джерел налічує понад 250 позицій, що свідчить про високий рівень опрацьованого матеріалу. Апробація результатів дослідження здійснена через участь дисертанта у численних науково-комунікативних заходах, що підтверджує практичну значущість роботи.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, базуються на глибокому аналізі наукових підходів та правозастосовної практики. Робота містить нові теоретичні розробки та практичні пропозиції, що підвищують її значущість для науки публічного управління та вдосконалення механізмів захисту прав людини в Україні.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота Пушкаренка С.О. є результатом ґрунтовного наукового дослідження, спрямованого на аналіз і вдосконалення інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління. Достовірність результатів дослідження підтверджується їх відповідністю сучасним науковим підходам, широкою емпіричною базою, використанням автором актуальних нормативно-правових актів, а також апробацією основних положень роботи на науково-комунікативних заходах.

Наукова новизна одержаних результатів підтверджується тим, що дисертація є однією з перших у науці публічного управління, в якій комплексно досліджено інституційний механізм захисту прав людини з урахуванням сучасних викликів та міжнародного досвіду.

Найбільш значущим результатом дослідження, що становить наукову новизну, варто визначити обґрунтовані автором ключові напрямки удосконалення інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління України в сучасних умовах, а саме:

- забезпечення незалежності органів публічної влади до повноважень яких віднесено захист прав людини;

- формування належної внутрішньої організації органів публічної влади відповідальних за захист прав людини;
- наявність достатнього фінансування органів публічної влади до повноважень яких віднесено захист прав людини.

Цінність дисертації також полягає в тому, що автором удосконалено концептуальні положення щодо розуміння методології досліджень інституційного механізму захисту прав людини, зокрема сформульовано авторську дефініцію «інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління».

Заслуговують на увагу вдосконалені теоретико-правові підходи щодо розуміння форм практичної діяльності системи суб'єктів публічного управління у сфері захисту прав людини. Вони обумовлені широким спектром їхніх повноважень, а саме: контроль за дотриманням прав людини; усунення порушень прав людини; попередження порушень прав людини; інформаційно-просвітницька діяльність та міжсуб'єктна співпраця.

Важливими є розкриті політичні, економічні, юридичні та світоглядно-ціннісні гарантії реалізації інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління на підставі аналізу характеру суспільних відносин.

Набули подальшого розвитку наукові уявлення щодо тенденцій трансформації інституційного механізму захисту прав людини в системі публічного управління в Україні, зокрема:

- зміна підходу до розуміння захисту прав людини в проактивному контексті;
- трансформація ролі та функцій інституцій захисту прав людини шляхом розвитку нових суб'єктів та механізмів для їхньої діяльності для забезпечення більш ефективного та комплексного захисту прав окремих категорій населення;
- зміна підходу до взаємодії між інституціями захисту прав людини та органами публічного управління в напрямку посиленої координації;
- напрацювання та впровадження нових інструментів в діяльності органів публічної влади для захисту прав людини, таких як електронні сервіси та онлайн-платформи.

Вагомим науковим здобутком дисертанта є пропозиції щодо вдосконалення правозахисного законодавства України, розширення компетенції державних органів у сфері захисту прав людини, а також запровадження інноваційних підходів до оцінки ефективності діяльності правозахисних структур.

Аналіз дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок, що основні наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертації Пушкаренка С.О., є аргументованими, належно обґрунтованими та мають високу наукову достовірність. Наукова новизна дослідження сформульована самостійно та відповідає сучасним вимогам науки публічного управління.

Достовірність результатів і практична значущість результатів дослідження

Достовірність результатів дисертаційного дослідження Пушкаренка С.О. підтверджується їх теоретичною обґрунтованістю, широкою емпіричною базою, аналізом міжнародного досвіду та практичним впровадженням у діяльність органів публічного управління.

Висновки та рекомендації дисертації знайшли своє відображення у наукових публікаціях та були апробовані на науково-комунікативних заходах, що свідчить про їхню наукову достовірність і практичну значущість.

Теоретичні положення, узагальнення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, можуть бути використані в:

- науково-дослідній сфері – при проведенні теоретичних і прикладних досліджень у галузі публічного управління та адміністрування, що стосуються захисту прав людини та вдосконалення правозахисної діяльності державних органів;

- правотворчій роботі – під час розробки нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення правового механізму захисту прав людини, зокрема у питаннях реформування діяльності державних правозахисних інституцій, розширення їхніх повноважень та зміцнення механізмів громадського контролю;

- навчально-методичній діяльності – під час підготовки навчальних посібників, підручників, а також викладання дисциплін за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», зокрема у межах освітніх програм, що стосуються захисту прав людини, публічного управління та адміністративного права;

- правозастосовній роботі – для надання методичної допомоги працівникам органів публічної влади, правозахисних інституцій, судової системи, громадських організацій, що займаються правозахисною діяльністю та моніторингом дотримання прав людини.

Практичне значення отриманих результатів дисертації Пушкаренка С.О. підтверджується тим, що основні теоретичні положення та висновки представлені у вигляді конкретних пропозицій, які можуть бути успішно використані в управлінській практиці та правозахисній діяльності державних органів, що забезпечують дотримання прав і свобод людини.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях

Висновки та основні положення дисертаційного дослідження висвітлені в 6 наукових статтях, у тому числі 5 у наукових фахових виданнях України та 1 публікації за кордоном, а також у 3 тезах виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Опубліковані праці містять викладення ключових наукових положень дисертації, що становлять її наукову новизну та винесені на захист.

Кількість, обсяг і зміст опублікованих праць повністю відповідають вимогам МОН України. Наукові положення, сформульовані у дисертації, знаходять відображення в опублікованих працях, що забезпечує високий рівень апробації результатів дослідження та підтверджує їх наукову значущість.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані результати виконаного дослідження Пушкаренком С. О., підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас варто вказати на такі недоліки та пропозиції дискусійного характеру:

1. У дисертаційній роботі автор слушно приділяє увагу різним методологічним підходам, однак роль системного методу залишається недостатньо висвітленою, хоча він є принципово важливим у дослідженні. Його потенціал виходить за межі окреслених автором аспектів, тому варто було б розглянути системний метод більш детально. Крім того, замість терміну «метод» у певних випадках більш коректним було б використання терміну «підхід», що має ширше значення в методології наукових досліджень.

2. Вважаємо, що розподіл функцій між суб'єктами інституційного механізму захисту прав людини потребує більш детального аналізу. У роботі висвітлено діяльність основних вітчизняних правозахисних інституцій, проте доцільно було б окремо розглянути компетенції та механізми взаємодії державних органів, судових установ, правоохоронних структур і громадських організацій. Це дозволило б чіткіше визначити сфери відповідальності кожного суб'єкта, виявити проблемні питання їх взаємодії та окреслити шляхи вирішення.

3. Аналіз міжнародного досвіду потребує подальшого уточнення. Автор характеризує зарубіжні моделі організації інституційного механізму захисту прав людини, однак для більшої наочності доцільним було б представити позитивні та негативні аспекти застосування відповідних механізмів у вигляді порівняльної таблиці. Це дозволило б чіткіше визначити ключові особливості кожної системи та їх можливу адаптацію в Україні.

4. Фінансування правозахисних інституцій в Україні висвітлено недостатньо глибоко. Автор обґрунтовує необхідність реформування механізмів забезпечення правозахисних органів ресурсами, проте не пропонує конкретних моделей розподілу фінансування. Було б доцільно розглянути можливість використання додаткових джерел фінансування, таких як грантові програми, міжнародна технічна допомога та партнерство з громадськими організаціями.

5. Врахування впливу воєнного стану на функціонування механізму захисту прав людини потребує більшої деталізації. У роботі згадується про особливості правозахисної діяльності в умовах кризових ситуацій, однак

аналіз цих аспектів варто було б поглибити. Особливо актуальним для України є дослідження змін у правовому регулюванні прав людини в умовах збройного конфлікту, діяльності міжнародних правозахисних організацій та перспектив післявоєнної відбудови механізмів захисту прав людини.

Водночас висловлені зауваження мають здебільшого дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вони визначають напрями подальших наукових досліджень та можливості вдосконалення правозахисної політики в Україні.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційне дослідження Пушкаренка Сергія Олеговича «Інституційний механізм захисту прав людини в системі публічного управління» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни, має теоретичне та практичне значення і відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Тема дисертації є надзвичайно актуальною, а отримані в роботі наукові результати спрямовані на вирішення важливого наукового завдання – удосконалення інституційного механізму захисту прав людини в умовах сучасних викликів, що постають перед публічним управлінням.

Запропоновані підходи дозволяють глибше зрозуміти проблематику правозахисної діяльності, визначити перспективні напрями розвитку державної політики у цій сфері та сприяти вдосконаленню правових механізмів захисту прав і свобод громадян.

Структура роботи є послідовною, а кожен розділ містить чітке формулювання теоретичних засад, аналіз емпіричного матеріалу, опис отриманих результатів та відповідні висновки, що підтверджує досягнення поставлених цілей і завдань.

Висновки до розділів, а також загальні висновки дисертації є логічними, аргументованими та обґрунтованими на основі глибокого аналізу наукової літератури, міжнародного досвіду та вітчизняного законодавства.

Пропозиції автора мають не лише теоретичне значення, а й практичну цінність для правозастосовної діяльності та розробки державної політики у сфері захисту прав людини.

Основні результати дисертаційного дослідження повною мірою відображені в опублікованих працях автора.

Мова, використана в дисертації, відповідає академічним стандартам і забезпечує точне та логічне викладення досліджених питань.

Проведене дослідження є ґрунтовним та відповідає високим вимогам до наукових робіт у сфері публічного управління та адміністрування.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну

практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її автор – Пушкаренко Сергій Олегович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри публічного
управління, адміністрування та
соціальної роботи Національного
університету охорони здоров'я
України імені П.Л.Шупика

Мілена КРАВЧЕНКО